

writer are as follows: the absence of a clear protagonist, who is opposed to the system, the absence of a clear denouement that would have caused the reader to have katharsis. The problem of the social role of a woman is revealed, where she performs only certain functions of her. The writer has exposed the moral and physical violence that distorts a person, leads to the destruction of his best character traits, to the behavioural stereotypes and the stereotypes of thinking which were imposed by the state. The suffering caused by strictly regulated living conditions and by the tradition of certain rituals is condemned by the author. The writer appeals to the reader's indignation in such a state of affairs. The author emphasizes the passive role of a narrator and, in general, of all the inhabitants of the country. The reasons for the popularity of the novel have been identified: the genre of dystopia, the synthesis of mass and elitism, intertextuality, the symbolism of rituals and colours. The eventive openness of the novel actualises the reader's horizons, encourages reflection.

Key words: dystopia, Biblical allusion, the allusion potential, numinous experience, symbolism.

УДК 821.133.1-1

Оксана Мартинюк, Надія Житинська

ОБРАЗИ-СИМВОЛИ ТВАРИН У ФРАНЦУЗЬКИХ ЛЕГЕНДАХ

Стаття присвячена дослідженню символів тварин у французьких легендах, які є цінним джерелом для вивчення усної народної творчості. З давніх-давен за допомогою символів люди позначали головні життєві цінності: любов, дружбу, відданість, уміння розрізняти добро і зло тощо. У символах відображена історія та культура нації. Проаналізовано приклади різних легенд, у яких один і той самий образ може нести у собі різні значення. Щоб усвідомити символіку тварини, необхідно було встановити певні відповідності й асоціації, адже кожна тварина має свої характеристики, які можуть змінюватися залежно від культури. Дуже часто в легендах використовували образи не лише реальних тварин, а й містичних, які мали надприродну силу і асоціювалися із чимось невідомим і таємничим. Оскільки тварини завжди були частиною людського життя, тому аналіз їхнього символічного значення є суттєвим для вивчення культури, традицій та вірувань кожного народу. Було досліджено символи півня, собаки, змії та вовка у французьких легендах, які, залежно від ситуації, можуть мати і позитивні, і негативні конотації. Наприклад, півень є не лише символом сонця, світла, господарності, а й передвісником біди, нещастя, войовничості. Собака символізує відданість, надійність, вірного друга, але інколи й образ підступного звіра. Одним із найцікавіших є символ змії, яка асоціюється, з одного боку, з мудрістю, плодючістю, а з іншого — з гріхом, смертю та злом. Вовк у французьких легендах утілює образ свободи, інтелекту та жадібності, хоча інколи є символом каяття та перевтілення зла у добро. З'ясовано, що символіка тваринних образів є суттєвою для дослідження французького фольклору, що є яскравим відображенням народу про навколишній світ. Доведено: незалежно від того, що кожен народ має свою мову та культуру, символи для всіх націй несуть майже однаковий зміст.

Ключові слова: символ, образ, тварина, легенда, символіка, нація.

Постановка наукової проблеми та її значення. Вивчення будь-якої мови неможливе без заглиблення в історію та культуру народу, мову якого бажаємо вивчити. Ця мета може бути досягнута завдяки вивченню фольклору і його детальному дослідженню, а також у порівнянні його з усною творчістю інших народів, – саме тому наша розвідка актуальна.

Багато зарубіжних та вітчизняних науковців досліджували проблему символізму в літературі. Наприклад, П. А. Лекант вивчав метафору та символ у поетичній мові М. Ю. Лермонтова [7], О. М. Григор'єва – символіку пам'яті й забуття в поетичній мові М. О. Некрасова та А. А. Ахматової [3], О. Л. Вольський аналізував герменевтику символу «Блакитна квітка» в романі Новаліса «Генріх фон Офтердінген» [2], О. Б. Панова досліджувала символ дитини [9], Г. В. Осадко аналізувала знакові образи-символи як стильові чинники в поезії та прозі символізму (на матеріалі творчості Петра Карманського) [8]. Однак слід зазначити, що серед згаданих вище досліджень немає жодних, які б стосувалися символізму у французьких легендах. У цьому і полягає новизна нашої роботи.

Метою статті – є дослідити значення образів тварин (символів) у французьких легендах. Насамперед варто розібратись у тому, що таке легенда. Це малосюжетна фантастична оповідь міфологічного, апокрифічного чи історико-героїчного змісту з обов'язковою

спрямованістю на вірогідність зображуваних подій та специфікою побудови сюжету на основі своєрідних композиційних прийомів [6].

Означена мета передбачає розв'язання *таких завдань*: визначити поняття легенди як форми усної народної творчості; дослідити роль символів у французьких легендах; виокремити символи тварин та з'ясувати їхнє смислове навантаження.

Методи та методики дослідження. У роботі використано історико-літературний, культурно-історичний та структурний методи для визначення специфіки французьких легенд; порівняльний, описовий та метод узагальнень для виокремлення мовних одиниць, які мають певне символічне значення. Матеріалом дослідження слугували французькі легенди.

Результати дослідження. Легенда є епічною формою фольклору, а фольклор, як відомо – це усна народна творчість. Люди почали переповідати різні, у тому числі й історичні, події ще задовго до утворення писемності. Звичайно, неможливо стверджувати, що легенда є дійсним відображенням деяких подій, проте у будь-якому разі, в цьому жанрі простежується наявність певного джерела, інакше кажучи, ключової реальної ситуації, переказ якої розширюється та урізноманітнюється за допомогою художніх засобів, тропів та інших характеристик, насамперед, казки і, звичайно ж, фантазії людини.

Одним із цих тропів є символ. Він є вагомим засобом відображення певних людських ідей, якостей та почуттів. У світі символів людина живе з прадавніх, доісторичних часів – із періоду пізнього палеоліту. Первісні релігії, мистецтва без символів не обходились. Проблема походження, виникнення символу достатньо у світовій теоретичній думці не досліджена. Дехто із учених вважає, що символізм виник тоді, коли занепадали первісні релігії. Зрештою, кожен жест, звук, слово були в певному розумінні символічними й нерідко залишаються такими й досі [4].

Слово «символ» у сучасної людини викликає не тільки низку абстрактних понять чи конкретних уявлень, асоціацій, образів, а й відчуття магічного, таємничого, загадкового. А ще – відчуття безмежного в пізнанні макрокосмосу, довкілля і мікрокосмосу, внутрішнього світу. Деякими символами люди користуються свідомо, деякими – несвідомо чи підсвідомо, а перед іншими – безпорадні, безсилі [11].

У цьому дослідженні звертаємо увагу безпосередньо на *символи тварин*. Наприклад, *півень* – символ сонця, світла, вогню, войовничості; пильності; воскресіння; смерті та зла; сили чоловічої плоти; домовитості; господарності; каяття (у християнстві); передвісника біди, нещастя; жертви; відкривача скарбів; також він є оберегом від пожежі. Сьогодні півень є одним із найпопулярніших символів Франції. Він з'явився ще в давні часи і символізував галлів. Насправді *півень* стає символом Галії внаслідок певного каламбуру. Римляни насміхалися із цих людей, оскільки з латинської слово “gallus” означало одночасно і «галли», і «півень». Уже сьогодні французький учений Адольф Блок роз'яснив, що в римлян закріпилася така назва галлів, оскільки вони всі були рудоволосими і їх вогненно-руді чуби нагадували півнячі гребінці, а якщо додати характери/звички в поведінці, то вони теж були характерними (так вважали римляни, яким доводилося постійно відбиватися від задиркуватих та норовливих галлів) [10; 20]. Крім того, цей птах фігурує в безлічі легенд та інших художніх творах, наприклад: “*La légende de Saint Dominique*”. Домініка було звинувачено у крадіжці й повішено, а його батько, якому був віщий сон про це, отримав наказ знайти його. Коли чоловік прибув у Кальзаду, він застав місцеву владу за банкетом. Злорадно сміючись, він сказав, що Домінік був таким живим, як смажений півень, що лежав на столі. У цей момент півень злетів і, виявилось, що і Домінік був живим. У легенді півень виступає символом воскресіння, оскільки він воскрес прямо на столі, так само, як воскрес Святий Домінік, чому була присвячена ця розповідь [14]. Існує також легенда “*La queue du coq*”, у якій півень є символом зухвалості. Він дуже хотів бути головним танцюристом і був впевненим, що танцює краще за всіх, та так захопився, що навіть не побачив, як загорівся його хвіст. Через якийсь час, коли він все ж почув запах паленого, почав так махати крилами, що здійнявся в повітря. І тепер, коли люди бачать палаючий хвіст у небі, деякі думають, що це комета, а деякі знають, що це той самий півень досі намагається загасити свій хвіст [13].

У французьких легендах дуже поширеним залишається образ *собаки*. З доісторичних часів вона живе поряд із людиною і, звичайно ж, і в повсякденному житті, і в літературі та мистецтві відіграє ту саму роль: це вірний супутник людини, що завжди символізує вірність, надійність, лояльність [18]. Проте не завжди образи несуть у собі той самий сенс, що і завжди. Так, наприклад, у легенді *“Le chien noir de Pontgibaud”*, собака виступає як провідник у Потойбіччя і підступного звіра. Батька хлопця було засуджено за чаклунство і спалено на вогнищі інквізиції. Згодом уночі, хлопець зустрічає собаку на ім'я Алонзо, яка пропонує йому помститися за батька і проводить його до Велетня з потойбічного світу. Гігант змушує провести хлопчика певний обряд, завдяки якому той, проти волі, стає його слугою. Хлопця, як і його батька, було звинувачено в чаклунстві й засуджено до спалення. Спочатку він намагався розбитись об в'язничні стіни, проте його зв'язали. Тоді він дістав декілька соломинок і встромив у ніс до кровотечі. Хоча навіть і назва говорить сама за себе: «Чорний собака з Понжібо». Чорний колір – це завжди символ чогось потойбічного, символ смерті та жалю [15].

Існує ще одна легенда *“Chien de Montargis et Jugement de Dieu au XIVe siècle”*. У ній ідеться про відважного собаку, господаря якої було вбито і вкинуто в яму. Довгий час він сидів біля ями, аж поки придворні короля не побачили цього. Вони знайшли тіло й похоронили з почестями, адже господарем цього собаки був стрілець з охоронців короля Карла V. Собаці було надано титул Джентельмена. На жаль, ніхто не знав ким був убитий господар, окрім пса. Коли пес зустрічав убивцю, він кидався на нього, намагаючись помститись за господаря. Згодом король помітив ворожість пса саме до цієї людини і наказав собаці і вбивці битися насмерть, тоді вбивця вимушений був зізнатись і здатись. Так тварина помстилась за свого господаря. У цій легенді собака є символом відданості, хоробрості та вірності [12].

Символ *змії* – один із найглибших і найскладніших. Навряд чи є культури та міфології, які не мають у своїх творчих здобутках образів змій. У багатьох народів змія є символом первинних сил природи, зокрема грому та блискавки, також часто асоціюється з водою та плодючістю (плодючістю землі та вагітністю жінки). Змія, згорнута в кільце (або та, що пожирає свій хвіст) є символом вічності та циклічності розвитку світу. Водночас у деяких давніх народів змія втілювала зло та хаос, була антагоністом добрим богам.

Серед корінних американців вона символізує трансмутацію циклу «життя–смерті–переродження». Це є енергія цілісності, здатність експериментувати добровільно і без опору, досягнення мудрості. В Індії та в усіх сусідніх регіонах, починаючи зі світанку індійської цивілізації, змія відіграє ключову роль і є об'єктом великого шанування та різних культів.

У європейській традиції змія є символом гріхопадіння, диявола, уособлює зло, підступність та руйнування. Це насамперед пов'язано з християнством, змієм-спокусником із Біблії. Але водночас змія є символом мудрості та знань. Також вона з давніх часів уособлювала зцілення, змія, що обвиває чашу, є емблемою лікарів і сьогодні.

Суперечливість різних уособлень змії може бути пояснена прямо протилежними якостями цих тварин. Отрута змії може вбити, але, з іншого боку, є лікарським засобом; змія тривалий час може лежати нерухомо, а може здійснити блискавичний стрибок. Крім того, форма тіла змії може бути дуже мінлива: (змія може згортатись у формі кола, спіралі, приймати хвилеподібну форму) [5; 18].

Змію як символ мудрості та жіночої сили змальовано в легенді *“Mélusine, la fée serpent”*. Збентежений та наляканий Раймонден прямує лісом на коні. Він випадково вбив свого дядька під час полювання. Його темні думки перериває жіночий сміх. Біля фонтану він бачить трьох дівчат дивовижної краси. Одна з них помічає його і запитує, що сталося, адже бачить його збентежений вигляд. Раймонден усе розповідає, і вона розуміє, що він може визволити її від жахливого прокляття, адже колись матір зачаклувала її і тепер кожної суботи ноги Мільюзін перетворюються на страшний зміїний хвіст. У надії на порятунок пропонує йому одружитись, тоді вона допоможе йому і зробить багатим та могутнім. В обмін на це вона просить тільки одне: ніколи не дивитись на неї в суботу. Під впливом її солодкого голосу, краси і обіцянок юнак беззаперечно погоджу-

ється. Милюзін народжує десять синів і будує для нього замок та пам'ятники. На жаль, недовго пара була щасливою. Одного разу брат Раймондена, гостюючи у них, помічає як Милюзін ховається в кімнаті. Він поспішає розповісти все братові й переконує його, що дружина, котра ховається, – невірна. Засумнівавшись у вірності дружини, він прямує до кімнати, де вона переховується, і робить отвір аби підглянути. Він бачить, що насправді його жінка – змія. Милюзін кидається з вікна і назавжди стає жінкою-змією. У цій легенді Милюзін (змія) показала свою мудрість, адже вона намагалась одночасно вбити двох зайців: і допомогти Раймондену, і позбавитись від прокляття. Вона грамотно будує сім'ю і намагається жити щасливо [19].

А от, наприклад, у легенді *“Le serpent du Pyrénées”* змія символізує зло та хаос, із яким борється народ Франції. За сюжетом, на горі жив дуже великий змії. Він заподіював великої шкоди мешканцям околиць і їхнім господарствам. Тому одного разу люди вирішили боротися із цим злом і пообіцяли дуже велику нагороду тому, хто зможе вбити чудовисько. Отже, через сім років коваль перемагає змія, і на цьому місці утворилося озеро, а ще через рік лишилися одні зміїні кістки, з яких люди намагались побудувати церкву, проте через постійні буревії зрозуміли, що Бог проти цього і її спалили [16].

Розглянемо ще один символ – образ **вовка**. Він символізує інстинкт, інтелект, жагу до свободи та важливість соціальних зв'язків. Вовк був і залишається емблемою Риму, символом родючості та захисту. Близнюки Ромулос і Ремус, залишені на краю Тибра, були підібрані й виховані вовчицею, яка стала емблемою міста та шанується всіма громадянами Імперії [18].

Також вовк означає землю, зло, пожиральну пристрасть і гнів. Вовки і ворони часто виявляються близькими друзями богів смерті. В алхіміків вовк разом із собакою символізує подвійну природу Меркурія, філософську ртуть. У християнстві вовк – зло, диявол, губитель пастви, жорстокість, хитрість і ересь, а також особа з нерухомою шиєю, оскільки вважається, що вовк не здатний обернутися. Вовк був емблемою святого Франциска Ассизького, що приручив вовка Губбіо. Він є їздовою твариною відьом і чаклунів, його вигляд приймає перевертень або вервольф. Також символізує доблесть [1].

У легенді *“Le Loup-Vert de Jumièges”* святий Філібер заснував жіночий монастир, і кожен, хто хотів зробити свій внесок у процвітання монастиря, був відповідальним за відбілювання білизни до ризниці. Від монастиря в Паллі до монастиря в Жум'єжі було далеко, тому був віслик, який носив цю білизну через ліс. Одного разу в лісі його перестрів вовк, який безжалісно з'їв тварину, що вірно і безкорисливо слугувала монастирю. Після того, як вовк з'їв все до останньої кісточки, на місце злочину прибув святий Острберт, який засудив звіра до виконання тієї ж самої роботи, що виконував віслик. Розгублений, він прийняв своє покарання з гідністю і до кінця своїх днів гідно виконував роботу.

Отже, у цій легенді вовк виступив символом жорстокості, проте одночасно і символом каяття і навіть воскресіння, адже звір повністю перейняв чесноти віслика. У релігії, як і в моралі, такі перетворення еквівалентні воскресінню [17].

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Отже, на основі досліджуваного матеріалу було виявлено, що символи мають дуже велике значення для вивчення культури народу, адже через образи люди з давніх-давен виражають певні емоції та події. Незважаючи на те, що в кожного народу свої мова, культура, традиції, історія, які ідентифікують її як окрему націю, значення символів у народній творчості залишається майже однаковим для всіх. Можливо, це також є одним із доказів існування в далекому минулому однієї спільної мови для всіх людей на планеті. Перспективи подальшого дослідження полягають у вивченні й аналізі французького фольклору, дослідженні інших символів і образів та порівнянні їх із фольклором інших народів.

References

1. Vovk, iak symbol u kulturah riznyh narodiv svitu [la source électronique]. Mode d'accès: <https://wolf.ua/uk/blog/volk-kak-simvol-v-kulturah-raznyh-narodov-mira>.
2. Volskii, A. Germenevtika simvola “goluboi tsvetok” v romane Novalisa “Genrih fon Ofterdingen”. <https://cyberleninka.ru/article/v/germenevtika-simvola-goluboy-tsvetok-v-romane-novalisa-genrih-fon-ofterdingen>.

3. Grigorieva, O. Simvolika pamiaty i zabvennia v poeticheskom iazyke N. A. Nekrasova i A. A. Ahmetovoi. <https://cyberleninka.ru/article/n/simvolika-pamyati-i-zabveniya-v-poeticheskom-azyke-n-a-nekrasova-i-a-a-ahmatovoy>.
4. Dmytrenko, M. 2015. "Symvol. Symvolika. Folklor". *Ukraina v etnokulturnomu vymiri stolit* 5:21–33.
5. Zmii. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Змії>.
6. Legenda iak zhanr narodnoi slovesnosti. <http://lessons.com.ua/legenda-yak-zhanr-narodnoi-slovesnosti-ii-xudozhnya-priroda>.
7. Lekant, P. Metafora i simvol v poeticheskom iazykie M. Yu. Lermontova. <https://cyberleninka.ru/article/v/metafora-i-simvol-v-poeticheskom-azyke-m-yu-lermontova>.
8. Osadko, G. Znakovi obrazy-symvoly iak styliovi chynnyky v poezii ta prozi symbolizmu (na materialy tvorchosti Petra Karmanskogo). http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=ARD&P21DBN=ARD&Z21ID=&Image_file_name=DOC/2006/06ogvtpk.zip&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1
9. Panova, O. Yazyk simvolov eposa L. N. Tolstogo. Simvol rebenka. <https://cyberleninka.ru/article/v/yazyk-simvolov-eposa-l-n-tolstogo-simvol-rebenka>.
10. Piven (symvol). [https://uk.wikipedia.org/wiki/Півень_\(символ\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Півень_(символ)).
11. Scho take symvol? http://abetka.ukrlife.org/symb_about.htm.
12. Chien de Montargis. <https://www.france-pittoresque.com/spip.php?article1952>
13. La queue du coq. <http://www.camping-lido.net/coin/legendes/autochtone/coq.htm>.
14. La legende de Saint Dominique. <http://francelegendes.doomby.com/pages/content/la-legende-de-saint-dominique.html>.
15. Le chien noir de Pontgibaud. <http://francelegendes.doomby.com/pages/content/le-chien-noir-de-pontgibaud.html>
16. Le serpent des Pyrenees. <http://francelegendes.doomby.com/pages/content/le-serpent-des-pyrenees.html>
17. Le loup vert de jumieges <http://francelegendes.doomby.com/pages/content/le-loup-vert-de-jumieges.html>.
18. Le symbolisme des animaux. <http://www.dehondt-desmets.fr/2015/05/le-symbolisme-des-animaux.html>.
19. Mélusine, la fée serpent. URL: <http://focus.tv5monde.com/legendesfrancaises/melusine-fee-serpent>.
20. Pourquoi l'emblème de la France est le coq? <https://www.pourquois.com/inclassables/pourquoi-emblème-france-est-coq.html>.

Мартынюк Оксана, Житинская Надежда. Образы-символы животных во французских легендах.

Статья посвящена исследованию символов животных во французских легендах, которые являются ценным источником для изучения устного народного творчества. Издавна с помощью символов люди обозначали главные жизненные ценности: любовь, дружбу, преданность, умение различать добро и зло и т. д. В символах отражена история и культура нации. Проанализированы примеры различных легенд, в которых один и тот же образ может иметь разные значения. Чтобы понять символику животных, необходимо было установить определенные соответствия и ассоциации, ведь каждое животное имеет свои характеристики, которые зависят от культуры. Очень часто в легендах использовали образы не только реальных животных, но и мистических, которые имели сверхъестественную силу и ассоциировались с чем-то неизвестным и таинственным. Поскольку животные всегда были частью человеческой жизни, анализ их символического значения является существенным для изучения культуры, традиций и верований каждого народа. Были исследованы символы петуха, собаки, змеи и волка во французских легендах, которые, в зависимости от ситуации, могут иметь как положительные, так и отрицательные коннотации. Например, петух является не только символом солнца, света, хозяйственности, но и предвестником беды, несчастья, воинственности. Собака символизирует преданность, надежность, верного друга, но иногда и образ коварного зверя. Одним из самых интересных есть символ змеи, которая ассоциируется, с одной стороны, с мудростью, плодотворностью, а с другой – с грехом, смертью и злом. Волк во французских легендах воплощает образ свободы, интеллекта и жадности, хотя иногда является символом покаяния и перевоплощения зла в добро. Выяснено, что символика животных образов является существенной для исследования французского фольклора, как яркого отражения народа об окружающем мире. Доказано, что независимо от того, что каждый народ имеет свой язык и культуру, символы для всех наций несут почти одинаковое содержание.

Ключевые слова: символ, образ, животное, легенда, символизм, нация.

Martyniuk Oksana, Zhytynska Nadiia. The Animals' Symbols in the French Legends. The article is devoted to the study of animal symbols in French legends, which are a valuable source for the study of oral folk art. From ancient times, with the help of symbols, people marked the main values of life: love, friendship, devotion, the ability to distinguish between good and evil, and so on. The characters represent the history and culture of the nation. Examples of different legends have been analyzed in which the same image can have different meanings. In order to understand the symbolism of the animal, it was necessary to establish certain correspondences and associations, since each animal has its characteristics, which can vary depending on the culture. Very often the legends used the images of not only real animals, but also mystical ones that had supernatural power and were associated with something unknown and mysterious. Because animals have always been part of human life, the analysis of their symbolic significance is essential for studying the culture, traditions and beliefs of every nation. It was analyzed the symbols of cock, dog, snake and wolf in French legends, which, depending on the situation, can have both positive and negative connotations. For example, a cock is not only a symbol of the sun, light, economy, but also a

harbinger of misery, militancy. The dog symbolizes loyalty, reliability, loyal friend, and sometimes the image of the insidious beast. One of the most interesting is the symbol of the snake, which is associated, on the one hand, with wisdom, fertility, and on the other hand with sin, death and evil. The wolf, in French legends, embodies the image of freedom, intelligence and greed, although it is sometimes a symbol of repentance and the reincarnation of evil in goodness. It is found that the symbolism of animal images is essential for the study of French folklore, which is a vivid reflection of the people about the surrounding world. It is proved that, regardless of the fact that each nation has its own language and culture, symbols for all nations have almost identical meaning.

The key words: symbol, character (image), animal, legend, symbolism, nation.

УДК 811.111'1:159.95

Svitlana Martinek

OPPOSITIONAL METAPHOR LIGHT AND DARK VIA THE ASSOCIATIVE EXPERIMENTS

Cognitive linguistics considers language as a window into human consciousness providing insights into its structures and reflecting fundamental properties of the human mind. Therefore, it reveals new prospects in studying binary oppositions within human consciousness via their language manifestations. This study aims to analyse the interplay of cognitive mechanisms of contradistinction and conceptual metaphors. The paper presents an empirical investigation of the binary opposition LIGHT-DARK based on the data of the Associative Thesauri. The working hypothesis is that associative network is motivated by hierarchical conceptual structures existing in the speakers' minds. Therefore, responses evoked by certain stimuli can be regarded as the reflection of corresponding conceptual structures. The responses obtained via AE confirm a tight connection between LIGHT and DARK and human ability of seeing as it was described by Wierzbicka (1996: 288). Furthermore, the obtained responses give possibility to trace the ways, in which LIGHT – ABILITY OF SEEING – REASONING, on the one hand, and DARK – INABILITY TO SEE – ABSENCE OF KNOWLEDGE/EDUCATION, on the other hand, are interconnected and all together generate metaphors in systematic way. The analysis of the responses reveals binary oppositions interacting with the opposition LIGHT – DARK. The consciousness of contemporary bearers of languages and cultures preserves deep-rooted relations of the *light – dark* opposition with the corresponding parts of other binary oppositions, namely *day – night*; *sun – moon*; *white – black*, *red – black*; *sky – earth*; *happiness – unhappiness*, *life – death*, etc. within the evaluative opposition *positive – negative*. Blended with metaphorical mappings, the LIGHT – DARK opposition creates complex mental images, which can be termed 'oppositional metaphors'.

Key words: binary opposition, associative experiment, cognitive mechanism, conceptual metaphor, universality.

Introduction. It is difficult to establish unequivocally when humanity started exploring binary oppositions. At least, in Europe, they were repeatedly addressed in different periods: by ancient philosophers, by medieval alchemists or by linguists, psychologists, and ethnologists in the recent centuries.

Cognitive Linguistics, which starts „with an empirically responsible philosophy” and considers “the embodied and imaginative character of mind” [12, p. 468] as well as explores the forms of knowledge representation and cognitive mechanisms via language, enables a new approach to the study of binary oppositions.

The opposition LIGHT – DARK is listed as a major position by many authors. Robert Hertz, whose speciality was the sociology of religion, wrote: “All the oppositions presented by nature exhibit this fundamental dualism. Light and dark, day and night, east and south in opposition to west and north, represent in imagery and localise in space the two contrary classes of supernatural powers: on one side life shines forth and rises, on the other it descends and is extinguished. The same with the contrast between high and low, sky and earth: on high, the sacred residence of the gods and the stars which know no death; here below, the profane region of mortals whom the earth engulfs; and, lower still, the dark places where lurk serpents and the host of demons” (Hertz 2004 (1907): 96).

Uriel Weinreich mentioned this opposition in his list of linguistic universals: ‘generation’, ‘sex’, ‘light’ vs. ‘dark’, ‘dry’ vs. ‘wet’, ‘young’ vs. ‘old’, ‘alive’ vs. ‘dead’, ‘incipiency’ vs. ‘steady state’